

КОНСПЕКТ ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОЛОГИЯ

УЧ. 2018/2019 ГОДИНА

Профил Б

1. Богослужбени места и практики през патриархалната епоха (ок. 1750–1200г. пр.Хр.)

Василиадис, Н. Библия и археология. Свято-Троицкая Сергиева Лвра, 2003, 37–99.
Дамянова, Е. Култови съоръжения в Юдея след падането на Самария. – Сборник с материали от научна конференция с международно участие, посветена на 70-годишнината на проф. д-р протопр. Н. Шиваров. (Велико Търново 23–24 ноември 2001). Велико Търново, 2005, 110–116.

Мей, Х.,Р. Хамилтън, Оксфордски библейски атлас. С., 1998.

Пиперов, Б. Патриархалната епоха на човечеството според Библията. С., 1959.

Пиперов, Б. Значение на думата „патриарх” в древността. – ДК, 1956, № 5–6, 34–36.

Шиваров, протопр. Н. Библейска археология. С., 1992, 387–398.

Шиваров, протопр. Н. Слово–предание–традиция. Библейските патриарси и околната им среда. Авраам – от Ур към Ханаан. – В: Теология и социум – съвременни перспективи. С., 2013, 50–143.

2. Канонизация на старозаветния сборник

Марковски, И., С. Въведение в Свещеното Писание на Стария Завет. ч.І: Общо Въведение, София, 1932;

Попмаринов, Димитър. Кратко въведение в Свещ. Писание на Стария Завет. ВТ, 2000.

Из историята на библейския старозаветен канон. Съст. Ивайло Найденов, София, 2011.

Шиваров, протопрезвитер Н. и Вълчанов, Сл. Вечното в двата библейски Завета. Велико Търново, 1994.

3. Божиите имена в Стария Завет

Вълчанов, Сл. Божиите имена в Стария Завет. ДК, 1984, кн.8;

Същият. Истината за единия Бог в Стария Завет. – Във: Вечното в двата библейски завета. В.Т., 1993;

Нов библейски речник. Изд. Нов Човек, С., 2007.

4. Четвърта песен за Страдащия Раб Господен (Ис. 52:13-53.12) – екзегетически анализ

Кънчева, Ст. „За кого говори пророкът“ В.Т., 2011.

Пиперов, Б. Тълкуване на книгата на пророк Исаия. София, 1982;

Марковски, Ив. Пророк Исаия – личност, идеи и пророчества/. ГДУ БФ т.2, 1043/44;

Шиваров, Н. протопрезв. Страдащият Раб Господен. ДК, 1984, кн.4;

5. Тълкуването на старозаветните текстове в Новия Завет

Шиваров, Н. Херменевтика на Стария Завет. С., 2005.

Трайчев, Е. Тълкуването на старозаветните текстове в Новия Завет. С., 2012.

Трайчев, Е. По въпроса за кризата в основанията и методите на библейското тълкуване днес. – В: Православие и постмодернизъм. С., 2010, с. 80-94.

Амфилохије Радовић. Тумачење Старог Завета кроз векове. Кратка историја старозаветне егзегезе. Београд, 1979.

Корсунский, И. Н. Новозаветное толкование Ветхого Завета. М., 1885.

Корсунский, И. Н. Иудейское толкование Ветхого Завета (в отношении к новозаветному). – В: Чтения в Обществе любителей духовного просвещения, № 2, 1879, с. 28-52.

6. Синоптичният въпрос (опити за решение)

Трайчев, Е. Синоптическа безизходица или грешка в метода (към въпроса за литературните отношения между първите три канонични евангелия). – ГСУ БФ, Т. 5, 2004, с. 111-210.

Трайчев, Е. Синоптическият проблем в края на ХХ век. – ДК, № 1, 2001, 14-21.

Трайчев, Е. Нов прочит на студията на проф. Н. Н. Глубоковски „Синоптическият въпрос и опитите за неговото решаване“. С., 2001.

7. Словото – предвечен и въплътен се Божи Син в предговора на Евангелието според Йоан

Глубоковский, Н. Н. Бог-Слово. Экзегетический эскиз „пролога“ Иоаннова Евангелия (1:1-18). С., 1927.

Гяуров, Хр. Н. Предговорът на евангелието от св. ап. Йоана. С., 1939.

Св. Йоан Златоуст. Избрани беседи върху Евангелието според Йоан. С., 2003.

Трайчев, Е. Произход на концепцията за Логоса. – Духовна култура, № 3, 1999, с. 1-5.

Муретов, М. Учение за Логоса у Филона Александрийского и Иоанна Богослова в связи с предшествовавшим историческим развитием идеи Логоса в греческой философии и иудейской теософии. Выпуск первый: Очерк исторического развития идеи Логоса до Филона и Иоанна. М., 1881.

8. Юдаизмът между двата библейски завета (история, литература, богословие)

Шиваров, Н. Библейска археология, С. 1992.

Шиваров, Н. Есхатологически въпроси от библейско и междузаветно време. - Богословска мисъл, № 1-4, 2000, с. 31-50.

Трайчев, Е. История на епохата на Новия Завет. С., 2012.

Трайчев, Е. Юдаизмът между двата библейски завета (история, книжнина, значение). – В: Юбилеен сборник в чест на 60-годишнината на проф. Ангел Кръстев и 20-годишнината от създаването на специалност „Теология“ на ШУ „Еп. Константин Преславски“. Шумен, 2013, с. 84-94.

Трайчев, Е. Кумран и Новият Завет. – ДК, № 10, 1995, с. 10-18.

Трайчев, Е. Двамата месии в Кумран. – ДК, № 9, 2000, с. 17-23.

9. Защитата на славянската писменост в съчинението „За буквите“ на Черноризец Храбър

Куев, К. Черноризец Храбър. С., 1967.

Грашева, Л. Черноризец Храбър. – В: Кирило-Методиевска енциклопедия. Т. IV. С., 2003, с. 497–505.

Петканова, Д. Черноризец Храбър. 1-о изд. С., 1984; 2-о изд., 2000.

10. Химнографското творчество на св. Андрей, архиеп. Критски.

Кожухаров, Ст. Андрей Критски (Йерусалимски). – В: Кирило-Методиевска енциклопедия. Т. I. С., 1985, с. 79–80 (вж. и цитираната там литература).

Кожухаров, Ст. Андрей Критски (Йерусалимски). – В: Старобългарска литература. Енциклопедичен речник. Съст. Д. Петканова. Велико Търново, 2003, с. 32.

11. Триадологически спорове в древната Църква (I и II вселенски събори)

Бакалов, Г. Византия. С. 1993.

Коев, Т. Догматическите формулировки на първите четири вселенски събори. С. 1968.

Поснов, М. История на Християнската църква. Ч. I-II: До разделението на църквите /1054 г./ С. 1933.

Омарчевски, Ал. Свети император Константин I Велики (306-337), С. 2016.

12. БПЦ - от автономия към автокефалия (870-927 г.)

Снегаров, Ив. Учредяване на БПЦ. – Във: Македонски преглед, кн. 1, 1932г.

Снегаров, Ив. Първата Българска патриаршия (919-1018). ч. I и ч. II – ГСУ /БФ, т.26, 1949; ГСУ /БФ, т.27, 1951.

Събев, Т. Самостоянна народностна църква в Средновековна България. С., 1987

13. Християнско разбиране за историята

Бердяев, Н. Смисълт на историята. С., 1994.

Блок, М. Апология на историята, или занаятът на историка. С., 1997.

Колингууд, Р. Идеята за историята. С., 1995.

Павлов, П. История и есхатология. – В: Научна конференция с международно участие „Стара Загора 2005“, 2-3 юни 2005 г., Ст. Загора: Сборник материали, т. VI, 2005, с. 505-511. (<http://dveri.bg/3qdd6>)

Павлов, П. Новата софиология: естетика срещу история (Богословие и философия). – В: Протоерей Георги Флоровски (1893-1979) : In Memoriam.

Сборник с доклади от Годината на Флоровски (съст. П. Павлов). С., 2012, с. 231-249.

Pavlov, P. Time and Temporality: Anthropological dimensions of Time, according to Fr. Georges Florovsky. – In: Orthodox Theology and the Sciences (P. Pavlov and S. Tanev, Eds., G. Dragas, Gen. Ed.). NewRome Press LLC, Columbia, Missouri, USA, Sofia: Sofia University Press “St Kliment Ohridski”, p. 212-228.

Флоровски, Г. Християнство и култура. С., 2006.

Флоровски, Г. Църквата. Предание или утопия. С., 2011.

14. Руска православна църква – от Патриаршия към Синодално управление (XVIII-XX век)

Снегаров, Ив. Кратка история на съвременните Православни църкви (Българска, Руска и Сръбска). София, 1946 г.

Орлов, А. С., В. А. Георгиев, Н. Г. Георгиева, Т. А. Сивохина. История на Русия. София, 2012.

Шайо, Кр. Православная церковь в странах восточной европы XX век. Париж, 2009

Голубинский, Е. История Русской Церкви. Москва, 1880-81 г.

15. Божествена Евхаристия и есхатология

Афанасиев, прот. Николай, „Двете идеи за Църквата”. Християнство и култура, 49 (2010), с. 13-23.

Афанасиев, прот. Николай, Трапеза Господня. Прев. Мая Иванова, В.-Търново: Праксис, 1999.

Димитров, о. Добромир, „Две основни предпоставки на евхаристийната еклисиология”. Християнство и култура, 51 (2010), с. 4-14.

Зизиулас, митроп. Йоан, „Църквата и последните неща”. *Християнство и култура*, 20 (2007), с. 16-32.

Йевтич, еп. Атанасий, Беседи за Литургията. ВТ: Синтагма, 2015.

Мацукас, Никос, „Църква и Царство Божие: история и есхатология”. Християнство и култура, 2009 (44).

Успенски, Н. Светоотеческо учение за евхаристията. Прев. М. Стоядинов, В. Търново: Праксис, 2005.

Църква, Православие, Евхаристия (сборник), т. 1. С.: ВОУА, 1999.

Шмеман, прот. Александър. Литургическо богословие: Евхаристията – тайнство на Царството. София, 2013.

16. Православна и Римокатолическа еклисиология в светотайствен контекст

Афанасиев, прот. Н., „Две идеи за вселенската Църква.” Християнство и Култура № 49 (2010).

Григулевич, Р., Папството XX век, С., 1982.

Дезей, архим. Пласид. “Историята на един разкол.” *Християнство и Култура* 3 (26) (2008).

Диалог на спасението – 30 години от Втория Ватикански събор, С., 1995г.

Дюлгеров, Д., Римският папа пред съда на Св. Писание и църковната история, С., 1924.

епископ Йоан, Втори Ватикански събор. Духовна култура 1966, кн. 11

- Катехизис на Католическата църква, С., 2002г.
Митев Димитър. Инославни изповедания. Учебно помагало. Варна, 2003.
Погодин, архим. Амвросий. Св. Марк Ефеский и Флорентийская Уния, 1963.
Рилец, Кл.,йером., Литургията на старокатолиците, Пловдив, 1935г.
Рилец, Кл.,йером., Старокатолицизмът, неговата история и вероучение, Пловдив, 1936г.
 Римската конфирмация преди и след Втория Ватикански събор. ГДА, 1982
 Римското кръщение преди и след Втория Ватикански събор. ГДА, 1978
Фаруджа, М., Дж. О`Колинс. Католицизмът. С., 2006
Чифлянов, Б., прот. прот. Римската литургия преди и след Втория Ватикански събор. ГДА, 1971
Шмеман, прот. Александър. “Идеята за примата в Православната еклесиология.”
Християнство и Култура № 40 (2009).
Янакиев, К., “Основни различия в осмислянето на литургията в Православието и Католицизма.” в Добри Христов и българският ХХ век. София: БАН, 2005.

17. Арианство и Православие през IV в. – основни представители на антиникейското и проникийското богословие

- Св. Риболов*, Исус Христос – аскет или Спасител, София: УИ 2015.
Св. Риболов, Традиция и контекст в богосмислието на гръцките отци, София: СИ 2014.
О. Георги Флоровски, Източните отци на IV век, София:Тавор, 2000.
Л. Тенекеджиев, Тайнството брак, София: Добротолюбие, 2008.
Л.Тенекеджиев, Православното учение за светите икони, София: УИ, 2016.
Л. Тенекеджиев (ред.), Догмат и терминология в православната християнска традиция, София 2014 (книгата е суплемент към сп. Богословска мисъл).
О. Йоан Майендорф, Византийско богословие, София 1992.
Т. Коев, Догматическите формулировки на Седемте вселенски събори, София: УИ 2009.

18. Православното учение за Светите Икони

- Св. Риболов*, Исус Христос – аскет или Спасител, София: УИ 2015.
Св. Риболов, Традиция и контекст в богосмислието на гръцките отци, София: СИ 2014.
О. Георги Флоровски, Източните отци на IV век, София:Тавор, 2000.
Л. Тенекеджиев, Тайнството брак, София: Добротолюбие, 2008.
Л.Тенекеджиев, Православното учение за светите икони, София: УИ, 2016.
Л. Тенекеджиев (ред.), Догмат и терминология в православната християнска традиция, София 2014 (книгата е суплемент към сп. Богословска мисъл).
О. Йоан Майендорф, Византийско богословие, София 1992.
Т. Коев, Догматическите формулировки на Седемте вселенски събори, София: УИ 2009.

19. Свето тайнство Брак

- Св. Риболов*, Исус Христос – аскет или Спасител, София: УИ 2015.
Св. Риболов, Традиция и контекст в богосмислието на гръцките отци, София: СИ 2014.
О. Георги Флоровски, Източните отци на IV век, София:Тавор, 2000.

- Л. Тенекеджиев*, Тайнството брак, София: Добротолюбие, 2008.
- Л. Тенекеджиев*, Православното учение за светите икони, София: УИ, 2016.
- Л. Тенекеджиев* (ред.), Догмат и терминология в православната християнска традиция, София 2014 (книгата е суплемент към сп. Богословска мисъл).
- О. Йоан Майендорф*, Византийско богословие, София 1992.
- Т. Коев*, Догматическите формулировки на Седемте вселенски събори, София: УИ 2009.

20. Св. Григорий Палама. Учение за енергиите. Богословско обосноваване на исихазма

- Бояджиев, Ц.* Две университетски лекции, В.Търново 1997.
- Мейендорф, И.* Жизнь и труды святителя Григория Паламы. Введение в изучение, Санк-Петербург 1997.
- Мейендорф, И.* О византийском исихазме и его роли в культурном и историческом развитии Восточной Европы в XIV в. – Труды отдела древнерусской литературы 29 (1974), 292-305.
- Петров, Д.* За „духовното око“ във византийското мистическо богословие. – Архив за средновековна философия и култура, Свитък VII (2001), 77-108.
- Петров, Д.* За „умната молитва“ във византийското мистическо богословие. – Архив за средновековна философия и култура, Свитък IX (2003), 20-52.
- Христов, И.* Византийското богословие през XIV в. (Дискурсът за Божествените енергии). „Изток-Запад“, С., 2016 г.
- Podskalsky, G.* Theologie und Philosophie in Byzanz. Der Streit um die theologische Methodik in der spätbyzantinischen Geistesgeschichte (14./15. Jh.), seine systematischen Grundlagen und seine historische Entwicklung. C.H. Beck, München 1977.

21. Будизъм: съвременно състояние на будизма

- Стаматова, К.* Ако любов нямам... С., 2006.
- Цоц, Ф.* Буда. С, 2000.
- Федотов, Ал.* Будизмът в древноиндийското общество. - В: История на религиите. Университетски курс. С, 1999.
- Фраувалнер, Е.* Антология на будистката философия. С, 1995.
- Петров, Д.* Световни религии. Ч. I. Будизъм. С, 1996.
- Лоски, Н.* Християнство и будизъм. – В: Сп. Духовна култура, 1995, бр. 6.
- Къун, Д.* Будизмът. С, 2002.

22. Безсмъртие на човека

- Алексиев, архим. С.* Беседи за живота след живота. Т. I-II. С., 1994 – 1995.
- Роуз, йером. С.* Душата след смъртта. В. Търново, 1996.
- Мен, Ал.* Произход на религията. В. Търново, 1994.
- Осипов, А.* Посмертната жизнь души. М., 2005.
- Сисоев, свещ. Д.* Инструкции за безсмъртие. С., 2015.
- Св. Лука (Войно-Ясенецкий).* Дух, душа и тело. Киев, 2002.

23. Божият образ у човека

Доц. д-р архим. Серафим (Алексиев). Състоянието на човека до и след грехопадението от православно, римо-католическо и протестантско гледище. ГДА, 10/1962-63. *Киров, Д.* Въведение в християнската антропология. С., 1996, с. 28-36; 67-78.

Лоски, Вл. Мистическото богословие на Източната църква. В.Т., 1993, с. 65-75; 173-179.

Киров, Димитър. Въведение в християнската антропология. С., 1996.

Киров, проф. Д. Измеренията на човека. С., 2005.

Иларион, Троанополски епископ. Поглед към вечността. В.Търново, 1995.

Серафим, иеромонах Рсуз. Душата след смъртта. В. Търново, 1996.

Серафим, архим. Беседи за живота след живота. Т. 1-2. С., 1994-1995.

Вышеславец, Б. Бессмертие, перевоплощение и воскресение. – В: Християнство и индуизъм. Сборник статей. М. 1994.

24. Катакомбите в Рим – разположение, описание, изворови свидетелства, първи проучватели, богослужбни места

Архимандрит Авксентий. Литургия. Пловдив, 2005, с. 64 – 66.

Тотю Коев, Димитър Киров. Кратка богословска енциклопедия. София 2000, с. 123 -125.

Прот. Павел Матвеевский. Катакомбы. Москва, 2012.
https://azbyka.ru/otechnik/Pavel_Matveevskij/katakomby/

А. фон Фрикен. Римския катакомбы и памятники первоначального християнского искусства. Москва, 1872, т. 1-3.

Matilda Webb. The Churches and Catacombs of Early Christian Rome, A Comprehensive Guide. Sussex, 2002.

Лекциите по Църковна археология в електронен формат изпратени по електронната поща на студентите по дисциплината.

25. Богословие на иконографската програма в православния храм

Богословие образа. Икона и иконописци. Антология. Составитель А.Н.Стрижев. Москва, 2002, с. 21-100; 254-263; 279-286;304-309;326-331.

Гергова, Иванка. Ранният български иконостас 16-18 век. С., 1993.

Гошев, проф. прот. Иван. Бележки за строежа и зографисването на православните храмове у нас. ГДА. т. II /XXVIII/, 1951-1952. С., 1952.

Настольная книга священнослужителя. Т. 4. Москва, 1983, с.7-85;158-204.

История иконописи. Истоки-традиции-современность. VI-XX века. Москва, 2002, с.62-64.

Рашков, Иван. Православният храм - архитектура, символика и иконографска програма.- Архитектура. 1995, кн. 2.

26. Права и задължения на миряните в устройството и управлението на Църквата

Поптодоров, Р. Мястото и ролята на миряните в устройството и управлението на Църквата през първите три века. В. Търново, 1995; *Поптодоров, Р.* Съборното начало в живота, устройството и управлението на Църквата през първите три

века. С, 1995; *Милаш, Далматински епископ Никодим*. Православно църковно право. С, 1904).

27. Анафорите от Византийското литургично семейство - сравнителен литургичен анализ

Parenti, S. The Eucharistic Liturgy in the East: The Various Orders of Celebration. Handbook for Liturgical Studies, Volume III: The Eucharist. Minnesota, USA, 1999;

Taft, R. – E. Farrugia, S.J., Теология на литургията и теология на символа [The Theology of the Liturgy and the Theology of Symbol], Нов Български университет - Rome: Папски Институт за Востока, Sofia, 1992;

Taft, R. Church and Liturgy in Byzantium: The Formation of the Byzantine Synthesis,” in C.C. Akentiev (ed.), Liturgy, Architecture, and Art in the Byzantine World. Papers of the XVIII International Byzantine Congress, Moscow 8-15 August, 1991;

Taft, R. Liturgy and Eucharist. I. East,” in Jill Raitt (ed.), Christian Spirituality: High Middle Ages and Reformation = vol. 17 of World Spirituality: An Encyclopedic History of the Religious Quest, New York, 1987;

Taft, R. The Dialogue before the Anaphora in the Byzantine Eucharistic Liturgy. II: The Sursum corda,” OCP-54, 1988;

Taft, R. The Pontifical Liturgy of the Great Church according to a Twelfth-Century Diataxis in Codex British Museum Add. 34060,” II: OCP-46, 1980;

Иванов, дякон И. С. Евхаристиен диалог – благодарение и изповед. – В: Сборник „Православие и модернизъм”, от научна богословска конференция „Свидетелство на Църквата и обществените очаквания” проведена Велико Търново, 2006, София, 2009;

Иванов, дякон И. С. Евхаристията – спасителен диалог с Бога. Рим, 2005;

Иванов, дякон И. С. Литургия – традиция, литургия – наука, литургия – живот в българското богословие. В: Развитие на практическото и нравствено богословие в България: традиции, проблеми, перспективи. Университетска издателство, София, 2012;

Макариополски, епископ Николай. Евхаристийната епikleза като богословска проблема. София, 1965;

Макариополски, епископ Николай. Св. Евхаристия като жертвоприношение, ГДА, 1954/59.

Макариополски, епископ Николай. Светата евхаристийна жертва, Изяснение на православната литургия, Синодално издателство, София 1968.

Макариополски, епископ Николай. Светата евхаристийна жертва, Изяснение на православната литургия, Синодално издателство, София 1968;

Тафт, Р. История Литургии св. Иоанна Златоуста 2: Великий Вход. История перенесення даров и других преанафоральных чинов. Омск, 2010;

Тафт, Р., - Фаруджа, Е. Теология на литургията и теология на символа, С., 1992;

Чифлянов, прот. Б. Римската литургия преди и след Втория Ватикански събор, ГДА, 1970/71;

Чифлянов, прот. Б. Литургика, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, София 1996;

Чифлянов, прот. Б. Структура и богословие на Василиевата света Литургия. – В: Духовна Култура, 1970;

Шмеман, протопр. А. Евхаристия. Таинство Царства. (Париж, 1984), Москва, 1992.

28. Съдържание на проповедта

Андонов, Б. Теория на църковното красноречие, София 2011.

Андонов, Б. Проповедта като благовестие на словото Божие, София 2006.

Пийз, А., Гарнър, А. Езикът на тялото. Скритият смисъл на думите, София 2000.

Тодоров, Тодор п. Омилетика ч.1, София 1956.

Шиваров, Н. Св. Йоан Златоуст – тълкувател на Стария завет като представител на Антиохийската школа, в: Supplementum, сп. Богословска мисъл, София 2008.

29. Енорийската дякония в Православната църква

Янев, Иво. Пастирски грижи за деца и млади хора в риск в древната Църква. Богословска мисъл, кн. 1-2, 2011, с. 41-53;

Янев, Иво. Пастирски грижи за младите хора в риск. Дисертация. София, 2013;

Харизанов, Руслан. Благотворителната дейност на Българската православна църква по време на Балканската и Междусъюзническата война (1912-1913). – БМ, № 1-2, 1999;

Стефанов, Стефан. Социалната мисия на Българската православна църква. Шумен, 2008.